

Petr Janoušek: Německo-americké vztahy v éře kancléře Ludwiga Erharda. Praha 2013, 213 stran.

Předložená disertační práce prezentuje a analyzuje vývoj vztahů mezi Spolkovou republikou Německo a Spojenými státy v době kancléřství Ludwiga Erharda v letech 1963–1966. Erhard nahradil „otce zakladatele“ Konrada Adenauera v úřadě 16. října 1966. Zhruba měsíc poté, 22. listopadu 1966, byl v texaském Dallasu zavražděn John F. Kennedy a prezidentský úřad převzal dosavadní viceprezident Lyndon B. Johnson. Texaský politický matador a pragmatik se stal na tři roky spoluhráčem německého kancléře v době, kdy byly vzájemné vztahy obou států sice velmi přátelské a harmonické, ale na druhé straně se zejména v mezinárodních souvislostech objevila řada problémů, která je přece jen poněkud komplikovala.

Prvním z těchto problémů představoval projekt Mnohostranných sil, který představoval možnost větší jaderné spolupráce USA s evropskými spojenci a Johnson ho de facto zdědil po svých předchůdcích, neboť k počátečním impulsům v tomto směru došlo již za Eisenhowerovy administrativy. Washington a Bonn nejrozhodněji prosazovaly tento koncept, zatímco Francie se přikláněla k vybudování vlastní „odstrašující síly“ (force de frappe), také Velká Británie zaujala poněkud rezervovaný postoj. Erhard vyvinul značné úsilí směřující k uskutečnění tohoto projektu, ale nakonec se SRN v dané souvislosti dostala do určité izolace, neboť Američané se v roce 1965 primárně zaměřili na dohodu se Sovětským svazem a uzavření Smlouvy o nešíření jaderných zbraní, která podle jejich představ primárně odpovídala jejich zájmům.

Složité problémy, který přinesl nejednu komplikaci, představovalo rozštěpení špiček vládního bloku CDU/CSU na skupinu stoupců nejužší spolupráce s Francií (reprezentoval ji především bývalý kancléř Adenauer) a křídlo stávajícího kancléře Erharda orientované na transatlantickou spolupráci se Spojenými státy. Tato zásadní názorová diference pak nemohla neovlivňovat spolupráci mezi SRN a USA. Velký význam pro vývoj německo-amerických vztahů v této době měl postoj resp. vývoj postoje Francie a speciálně de Gaulla, který vyvrcholil odchodem Francie z vojenských struktur NATO.

Pro obě strany představovala dlouhodobě velmi závažný problém otázka povahy, rozsahu a hlavně financování americké vojenské přítomnosti ve Spolkové republice. Pro Američany, zejména v souvislosti s rostoucími náklady na vedení války ve Vietnamu, bylo důležité, aby SRN přímo nebo nepřímo převzala větší díl na finančním zabezpečení jejich přítomnosti v SRN. Speciální problém pak představovala „německá součinnost“ a pomoc spojenci s ohledem na jeho angažmá v konfliktu v jihovýchodní Asii.

Pokud jde o strukturu předložené práce, v podstatě je založena na chronologickém principu, vnitřní dělení jednotlivých kapitol sice odpovídá vývoji hodnocených problémů a otázek, ale rozdělení na minimalizované segmenty je poněkud zbytečné a budí jisté rozpaky (některé podkapitoly mají sotva několik stránek, jistý vrchol představuje podkapitola *De Gaulle a jaderné vábení*, která má 34 řádky). Určité problémy, které nepochybně nebyly bez vlivu na americko-německé vztahy (fungování vazby Washington–Londýn, válka ve Vietnamu, působení a vliv Erhardových rivalů ve vládní koalici, příčiny Erhardova pádu aj.) by si podle mého soudu možná zasloužily větší pozornosti a hlubší analýzy.

Na druhé straně není možno přehlédnout výrazná pozitiva a přínos předložené práce. Autor je nepochybně zasvěceným znalcem vývoje politické scény SRN šedesátých let, za velmi cennou a přínosnou považují

jeho prezentaci a analýzu aktivit hlavních osobností, které ovlivňovaly v dané etapě americko-německé vztahy (kromě kancléře Erharda a prezidenta Johnsona jde o hodnocení vlivu takových osobností jako byli například Barzel, Birrenbach, Ball, Rusk a další). Autorovy postřehy, závěry a hodnocení, která jsou výsledkem výzkumu rozsáhlého pramenného materiálu, představují významný příspěvek ke studiu dějin mezinárodních vztahů v 60. letech 20. století.

Pokud jde o nevydaný pramenný materiál, autorova bibliografie vykazuje bohužel závažný, byť v podstatě jen technický nedostatek, neboť vůbec není specifikován a přesněji uveden prozkoumaný pramenný materiál. Autor pod vágním názvem „Archivní studium“ uvádí například pouze *Politisches Archiv des Auswärtigen Amts, Berlin* či *Archiv des Instituts für Zeitgeschichte, München*, aniž by přesně uvedl, jaké fondy probádal. Stejně vágní je pojem „Prameny soukromého charakteru“, pod nímž se většinou skrývají paměti aktérů vývoje ve zkoumaném období. Pokud jde o odbornou literaturu, ať mám na mysli monografie nebo studie v odborných periodikách, mohu s potěšením konstatovat, že ji autor velmi metodicky vytěžil a neponechal stranou žádný podstatný titul relevantní pro zkoumání uvedeného tématu. Také rozsah prozkoumaného dobového tisku budí respekt.

Na závěr bych chtěl říci tolik: disertační práce Petra Janouška je založena na poctivém a dlouhodobém výzkumu rozsáhlého publikovaného i nepublikovaného pramenného materiálu i na studiu rozsáhlé odborné literatury. Také slovesná stránka textu má mimořádně kvalitní úroveň. Všechny podstatné důvody mne proto vedou k závěru, abych ji hodnotil jako vhodný podklad k úspěšné obhajobě.

V Hostivici 10. března 2013

Prof. PhDr. Aleš Skřivan, CSc.